

ЯК ПРАЦЮВАТИ В ТРІАДІ?

Цей посібник адресований фахівцям, які займаються психічним здоров'ям, а також роботою з глухими та слабочуючими клієнтами, а також перекладачам польської жестової мови.

Цей посібник був розроблений в рамках проєкту Фонду „Академія молодих глухих” „Психічний щит 2.0”, що фінансувався Фондом TUTAJ Фонду Ашока.

Автори посібника:

Магдалена Беляк-Коциньска – психологиня, випускниця психології Університету Варшави, власниця мовної школи EduPJM, авторка та координаторка програм навчання та курсів для осіб, які працюють з г/Глухими у сфері психічного здоров'я (психіатри, психологи, перекладачі польської жестової мови).

Майя Чепель - лікар-психіатр, психотерапевтка, яка проходить навчання у психодинамічному напрямку. Працює з дорослими пацієнтами з різними проблемами, з особливим акцентом на депресивні та тривожні розлади, а також розлади особистості. Навчається польської жестової мови.

Каміла Скальска - психологиня, перекладачка польської жестової мови. Член Спілки Перекладачів польської жестової мови. Інструктор перекладачів-гідів для глухонімих, з 2009 по 2019 роки працювала у Товаристві Допомоги Глухих як психологиня, тренерка роботи, тренерка тренінгів, координаторка волонтерства. З 2020 року працює переважно як перекладачка польської жестової мови.

Рецензентка: Марта Каліновська - психологиня, перекладачка польської жестової мови. Член Спілки Перекладачів Польської Жестової Мови, член Комісії Етики СППЖМ. Як психологиня працює з г/Глухими особами, переважно з дітьми та молоддю, а також їхніми батьками. Співпрацює з Інститутом Глухих, Фондом Echo та Спілкою Розмовляючих Слабочуючих Осіб та Користувачів Імплантатів Слуху SUIТА у Варшаві.

Переклад на українську мову: Оксана Денисюк

Переклад на польську жестову мову: Конрад Козловський

Переклад на українську жестову мову: Олеся Лупоокова

Координатори проєкту: Конрад Козловський, Анна Стопінська

Редакція та коректура: Анна Стопінська

Верстка та графічне оформлення: Ягода Церкевник

Варшава, 2024 р.

Проект

TARCZA PSYCHICZNA
ПСИХІЧНИЙ ЩИТ

Організатор

FUNDACJA
AKADEMIA
MŁODYCH GŁUCHYCH

грантодавець

ASHOKA
EVERYONE A CHANGEMAKER™

FUNDUSZ
Tutaj

партнери

INSTYTUT GŁUCHONIEMYCH
IM. KS. JAKUBA FALKOWSKIEGO

01	Вступ	6
02	Хто такий г/Глухий?	7
03	Хто такий спеціаліст у сфері психічного здоров'я?	9
	3.1. До кого можна звертатися у випадку проблем з психічним здоров'ям?	9
	3.2. У яких випадках рекомендується звертатися за допомогою до спеціаліста?	10
	3.3. В яких ситуаціях записатися до спеціаліста?	10
	3.4. Як діють психіатричні препарати?	12
04	Хто такий перекладач жестової мови?	15
05	Інформація щодо польської жестової мови та інших систем комунікації для г/Глухих та слабочуючих.	18
06	Потреби г/Глухих та слабочуючих у контексті користування підтримкою у сфері психічного здоров'я	21

07	Зустріч з фахівцем у галузі психічного здоров'я: крок за кроком	23
	7.1. Як обрати спеціаліста?	23
	7.2. Як обрати перекладача?	25
	7.3. Співпраця з г/Глухим, сурдоперекладачем та асистентом з комунікації	28
	7.4. Перед консультацією зі спеціалістом: підготовка, виконання замовлення на послугу перекладу.	29
	7.5. Під час зустрічі зі спеціалістом	30
	7.6. Після зустрічі зі спеціалістом	32
08	Короткотерміновий контакт зі спеціалістом та перекладачем польської жестової мови	35
09	Психологічна та нейропсихологічна діагностика г/Глухих осіб	37
10	Глуха дитина у спеціаліста	41
11	Принципи співпраці г/Глухого клієнта у контакті зі спеціалістом та перекладачем польської жестової мови або інших жестових мов	44
12	Права г/Глухого клієнта, який користується підтримкою спеціаліста та перекладача польської жестової мови.	46

Міркуючи про виклики та потреби людей з вадами слуху, ми зрозуміли, що ключовим є надання їм всебічної підтримки. Нашою метою було створення посібника, який би не лише пропонував допомогу та знання, а й надихав дбати про благополуччя та психічне здоров'я. Ми прагнемо, щоб посібник був корисним як особам з ураженням слуху, які шукають спосіб підтримки психічного балансу, так і фахівцям у галузі психічного здоров'я - психіатрам, психотерапевтам, психологам, які у своїй щоденній практиці стикаються з комунікаційними викликами під час роботи з г/Глухими та слабочуючими клієнтами.

Крім того, нам було важливо, щоб ця публікація була корисною для осіб, які забезпечують та підтримують комунікацію, зокрема перекладачів польської жестової мови та асистентів з питань комунікації, які відіграють важливу роль у процесі терапії.

Публікація була створена в рамках проекту „Психічний щит 2.0” Фонду Академії Молодих Глухих, реалізація якого була фінансована Фондом TUTAJ Фонду Ашока. Зміст посібника доступний наступними мовами: польською, польською жестовою мовою та українською жестовою мовою.

Авторки посібника, завдяки своєму захопленню та дослідницькому підходу до теми, представляють різноманітні аспекти догляду за психічним здоров'ям та використання доступних форм підтримки. Ми сподіваємося, що інформація та поради, які тут містяться, допоможуть покращити стан здоров'я людей з вадами слуху, полегшуючи їм доступ до ефективних та пристосованих до їх потреб форм підтримки у Польщі.

Ми віримо, що посібник „Як працювати в тріаді?” стане цінним джерелом знань, яке сприятиме кращому розумінню специфіки роботи з г/Глухими та слабочуючими людьми, а також підвищенню стандартів психологічної та психіатричної допомоги в Польщі.

Конрад Козловський і Анна Стопінська

Координатори проєкту

02

Хто такий г/Глухий?

На глухоту, але також на глуху особу ми можемо дивитися з двох точок зору. Перший - медичний погляд - визначення особи, яка не чує або має залишки слуху, які не дозволяють сприймати звукові стимули і вільно спілкуватися за допомогою мови.

У другому аспекті глухота визначається через призму мовно-культурної меншини, що функціонує в межах чуючого суспільства, у нашому випадку польського. У цій ситуації люди з ушкодженим слухом відчують приналежність до спільноти Глухих, яка керується власними правилами і використовує іншу мову. Глухі використовують польську жестову мову або функціонують як двомовні та двокультурні особи. Одним з аспектів визначення глухоти є почуття ідентичності, приналежність до групи та відчуття культурних цінностей Глухих.

знак , „Глухий”

Терміни та вирази, пов'язані із „вадою слуху”:

- **глухий** – пишеться з малої літери „г” – так говорять про особу, яка не чує.
- **Глухий** – пишеться з великої літери „Г” – так говорять про особу, яка ідентифікує себе зі спільнотою Глухих, користується польською жестовою мовою і належить до культури Глухих.
- **слабочуючий** – це синонім раніше широко вживаної назви „недочуваючий”. Використовується як протиставлення до терміну „нічого не чуючий”, що стосується осіб із ушкодженням слуху, яке унеможливорює сприйняття мови.

- **нічого не чуючий** – особа з важким або глибоким ушкодженням слуху, яке унеможливорює сприйняття звукових подразників за допомогою слуху, у тому числі мови, в природний спосіб.
- **глухоніми** – застарілий термін, часто використовуваний в медичній сфері; означає особу, позбавлену слуху внаслідок хвороби або ушкодження тіла, яка не чує і не може говорити. Сьогодні це слово асоціюється у глухих з психічно недолугою людиною, безпорадною у житті.

Інші терміни, які характеризують ваду слуху:

- глухота,
- особа з ушкодженням слухом,
- втрата слуху,
- особа з вадою слуху,
- глухонімота.

Оскільки г/Глухі особи народжуються в сім'ї чуючих, глухих або змішаних (наприклад, батько глухий, а мати чуюча), умови розвитку дещо відрізняються. Можна зазначити кілька аспектів, які впливають на розвиток та функціонування особи з ушкодженням слухом. До них належать, зокрема:

- походження (родина, яка чує, родина глухих, так звана змішана родина),
- освіта (чи дана особа відвідує школу для глухих, інтегровану, загальнодоступну, чи користується домашньою освітою),
- реабілітація та виявлення вади слуху (час виявлення вади слуху та початок реабілітації),
- слухове обладнання (слухові апарати, слухові імплантанти, не використання жодних слухових протезів),
- комунікативні навички, включаючи знання мови (польська жестова мова (ПМЖ), польська мова або двомовність),
- користування власними ресурсами (почуття власної цінності та вміння спілкуватися з оточенням).

Кожна особа має свій власний досвід, різні шляхи реабілітації або освіти, що в свою чергу впливає на користування послуг у медичних та психотерапевтичних кабінетах.

03

Хто такий спеціаліст у сфері психічного здоров'я?

3.1. До кого можна звертатися у випадку проблем з психічним здоров'ям?

Лікар-психіатр – Лікар-психіатр може поставити діагноз, призначити ліки, а також порадити, чи будуть корисними інші заходи, наприклад, впровадження певних змін у спосіб життя (гігієна сну, фізична активність, звернення за підтримкою до близьких осіб) або контакт з психологом чи психотерапевтом. У деяких випадках направляє до лікарні, проте робить це у ситуації, коли стан психічного здоров'я пацієнта дуже поганий або вимагає дуже детальної діагностики. У переважній більшості випадків достатньо амбулаторного лікування. Також варто пам'ятати, що для госпіталізації потрібно дати на це згоду. Прийом до психіатричної лікарні без згоди пацієнта може відбутися лише у випадку, коли пацієнт загрожує своєму життю або життю чи здоров'ю інших осіб; рідше - на підставі рішення суду, якщо через хворобу він нехтує своїми потребами (Ст. 22, 23, 24 і 29 Закон про захист психічного здоров'я).

Психолог може підтримати, іноді порадити розв'язання у складній ситуації; у разі потреби проводить докладну діагностику проблем пацієнта. Часом для оцінки причин проблеми необхідно більше розмов з пацієнтом, іноді також і з його сім'єю, проведення психологічних тестів, що перевіряють, наприклад, особистісні риси, інтелект, пам'ять і концентрацію; рідко психолог займається спостереженням у лікарняних умовах та співпрацює з лікарем та медичним персоналом.

Психотерапевт допомагає за допомогою розмови (або іноді інших дій, таких як робота з тілом, танець, рух або психодрама), щоб клієнт поступово почав краще розуміти себе і свої проблеми. З психотерапевтом можна відчувати хороший зв'язок, що покращить самопочуття, відносини з іншими і здатність впоратися зі стресом.

Психотерапія може мати форму індивідуальну або групову, а в разі потреби спеціаліст рекомендує відповідно сімейну (системну) терапію, парну терапію для роботи з конкретними відносинами в родині, в стосунках.

Зустрічі з фахівцем зазвичай проводяться раз на тиждень, хоча і можуть бути і частіше, іноді рідше.

3.2. У яких випадках рекомендується звертатися за допомогою до спеціаліста?

Якщо виникають проблеми, які ускладнюють повсякденне функціонування або приносять значний дискомфорт і страждання, то варто звернутися за допомогою до спеціаліста. Важливо пам'ятати, що використання психіатричної або психологічної допомоги не має бути приводом для сорому. Так само, як ми лікуємо „фізичні“ хвороби - такі як перелом ноги чи виразку шлунку, ми не повинні ігнорувати погане ментальне самопочуття, а замість цього звертатися за допомогою. Буває, що так само, як шлунок, мозок захворює теж та іноді в житті зустрічаються проблеми, з якими важко впоратися самостійно.

На жаль, деяким людям все ще не подобається відвідування психіатра чи психолога. Однак на щастя, ця ситуація поступово змінюється. У просторі громадської думки все частіше говорять про благополуччя людини. Важливо пам'ятати, що догляд за своїм здоров'ям, включаючи ментальним, заслуговує на похвалу, а не на стигматизацію.

3.3. В яких ситуаціях записатися до спеціаліста?

Занепокоїти повинні порушення, які тривають протягом понад 2 тижні, а саме:

- сум, пригніченість,
- зменшена енергія і мотивація до дій,

- втома,
- проблеми зі сном - засинання або часті пробудження вночі,
- проблеми з концентрацією і пам'яттю,
- низьке самопочуття,
- відчуття вини,
- складнощі в спілкуванні з оточенням,
- страхи,
- відчуття безсенсовності буття.

Якщо такі симптоми тривають понад 2 тижні, це може свідчити про депресію - в цьому випадку корисна буде медична допомога та/або психотерапія.

Ще одним важливим симптомом, який може негативно впливати на самопочуття, є тривога - перманентна або така, що посилюється час від часу у вигляді панічної атаки. У такий момент можуть з'явитися відчуття задишки, сильного серцебиття, пітливість, тремтіння тіла, іноді також страх перед смертю або серйозним захворюванням. Ці симптоми особливо неприємні, оскільки напад тривоги зазвичай з'являється раптово. Особа з такою проблемою часто уникає різних ситуацій - наприклад, зайвий раз не виходить з дому або не користується громадським транспортом, уникаючи нападу. З тривогою можна впоратися за допомогою ліків, які призначає лікар, або за допомогою психотерапії.

Якщо ми стикаємося з циклічними думками, які здаються нам соромними або нісенітними, яких ми хочемо позбутись, але не можемо - це також може бути проблемою, що стосується ментального здоров'я. У таких випадках також може виникати примус виконувати різні дії, наприклад, багаторазове миття рук, перевірка чи зачинені двері або вимкнені електроприлади, повторення або рахування чогось у своїх думках. Буває, що такі симптоми займають багато часу, викликають тривогу і значно ускладнюють повсякденне функціонування. У таких випадках психіатр і/або психотерапевт можуть допомогти обмежити або позбутися цих проблем.

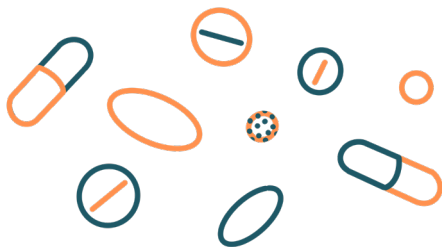
Іноді виникають інші проблеми або життєві труднощі, які тривають протягом усього життя або значної його частини, відтак реалізація власних цілей та досягнення щастя видається дуже важким. До них належать, зокрема:

- низьке самопочуття,

- сумніви у власній ідентичності, почуття порожнечі,
- серйозні проблеми у відносинах з іншими, складно підтримувати стосунки або дружбу, виникає багато непорозумінь.

Це може означати, що в житті були відсутні добрі приклади для вирішення проблем з собою, з відносинами, з різними складними ситуаціями, або те, що особа втратила ці навички через якісь дуже складні чи травматичні події. У такому випадку найбільш корисною буде саме психотерапія.

3.4. Як діють психіатричні препарати?

Психіатричні препарати мають різні механізми дії, а їх спільною характеристикою є вплив на кілька або одну речовину в мозку. Такі речовини називаються нейромедіаторами, до яких належать, зокрема, серотонін, норадреналін та допамін. Наприклад, при депресії рівень цих нейромедіаторів низький, тому корисними є препарати, які підвищують їх активність.

Багато людей Хвилюються щодо прийому психіатричних препаратів, вважаючи, що вони можуть якимось змінювати особистість або спричинити залежність. Це міф. Препарати не впливають на особистість, а навпаки, часто допомагають, в певному сенсі, „відновити” своє природне самопочуття та риси характеру за рахунок зменшення симптомів. Вони також не є прив’язуючими, за винятком деяких препаратів заспокійливої дії та снодійних (бензодіазепіни та бензодіазепіноподібні препарати).

Серед пацієнтів поширені сумніви стосовно небажаних ефектів психіатричного лікування. Подібно до інших ліків, психіатричні препарати іноді можуть викликати побічні дії, але, як правило, добре переносяться. Якщо після початку лікування або збільшення дози препарату з’являються симптоми,

такі як запаморочення чи нудота, варто зачекати кілька днів, оскільки дуже часто побічні дії є тимчасовими. Однак, якщо після застосування препарату виникають докучливі симптоми і не зникають протягом короткого часу, потрібно разом із лікарем обговорити зміну дозування препарату або заміну на інший.

Важливо знати, що деякі психіатричні препарати, особливо антидепресанти та проти анксіолітики, не діють результату відразу після першої таблетки. Для повного ефекту лікування іноді потрібно почекати від 2 до 4 тижнів, оскільки протягом цього часу відбувається певне „налаштування” рецепторів.

Бажано обговорити будь-які занепокоєння щодо прийому препарату або будь-яких побічних ефектів з психіатром. Варто задати усі питання, які нас хвилюють, - так лікар зможе краще зрозуміти нас і роз'яснити наші сумніви. Деякі люди соромляться розповідати про проблеми, які виникли на початку лікування, наприклад, якщо вони стосуються сексуальної сфери або проблем з травленням. Незважаючи на це, важливо розмовляти з психіатром, який, маючи повний образ пацієнта і його самопочуття, підбере відповідне лікування

Взяте з життя

Глухий клієнт бере участь у довготривалій індивідуальній терапії. Запланована зустріч перекладача збігається з іншим завданням, пов'язаним з поїздкою, і він не зможе прийти в офіс у запланований час. Він викликає іншого перекладача, щоб організувати заміну. Глухий клієнт приходять на зустріч і бачить іншого перекладача.

Чи може перекладач попросити іншу людину замінити його під час терапії? Так, можна, але про це потрібно заздалегідь домовитися з Глухим клієнтом. Це не може бути випадкова людина, яка доступна і може прийти. Питання „що робити, якщо перекладач не може прийти?” слід заздалегідь обговорити з терапевтом і Глухим клієнтом. Можливо, Глухий клієнт надасть список людей, яких він має на заміну.

Про те, що перекладач не може бути на місці в зазначену дату, першим повинен бути поінформований клієнт. Можливо, Глухий клієнт вирішить скасувати терапію, запропонує змінити дату або скористається заміною. Рішення про те, що робити в цій ситуації, повинен приймати Глухий клієнт, а не перекладач.

Наступним аспектом у цій ситуації є питання: чому перекладач уникає своєї присутності під час терапевтичного сеансу? Маючи розклад терапевтичних сесій і вирішуючи прийняти завдання, перекладач повинен усвідомлювати, що зміни в перекладачах можуть негативно вплинути на весь терапевтичний процес. Заміна повинна бути організована в непередбачених кризових ситуаціях, наприклад, хвороба.

Професійна відповідальність і етика припускають, що перекладач не приймає замовлення на ту саму дату, на яку він або вона вже запланувала зустріч, навіть якщо останній переклад передбачає, наприклад, більше годин або вищу винагороду. Заміна під час терапевтичного сеансу – це не те саме, що заміна під час комп'ютерного курсу.

Перекладач, який погоджується на заміну під час сеансу, повинен переконатися, що г/Глухий клієнт знає про заміну, чи погоджується він або вона на його переклад, і чи він не зіткнувся з вибором «завтра не буде нікого, або перекладач Х». „. Він також повинен зв'язатися з фахівцем, щоб представитися та підтвердити зміну особи, яка виконує замовлення на цю дату.

Здається, єдиним найгіршим від несподіванки зустріти іншого перекладача поза офісом, для г/Глухого клієнта буде те, що сурдоперекладач взагалі не з'явився на сеанс, не організувавши при цьому собі заміну.

04

Хто такий перекладач жестової мови?

Перекладач жестової мови, подібно до перекладача будь-якої іншої комбінації мов, повинен володіти обома мовами на високому рівні, у цьому випадку - польською жестовою мовою та польською мовою, але це лише основа навичок, необхідних для здійснення перекладу. Беручи до уваги характер спільноти і мови глухих, перекладач жестової мови виступає у комунікації між слухачами та г/Глухими в ролі посередника між культурно-мовними світами, що об'єднує дві мови та дві культури.

Як представники мовно-культурної меншини, Глухі не потребують контактів з чуючою більшістю асистентів осіб з інвалідністю, опікунами та асистентами з комунікації. Вони так само як представники Іншомовних меншин потребують кваліфікованих перекладачів. Таким чином, перекладач не є помічником, який взявся б приймати рішення чи визначати напрямок консультації.

¹ Kalata-Zawłocka A. 2021. *Tłumacz języka migowego – kim był? Kim jest? Kim będzie?*

² Tryk M. 2006. *Tłumaczenie środowiskowe*, Warszawa.

Під час, наприклад, процесу психотерапії слід пам'ятати, що перекладач не є машиною, як вказують теорії перекладача-передавача. Присутність третьої особи у кабінеті впливає на хід терапевтичного процесу, оскільки перекладач вносить у простір кабінету свої переконання, емоції, досвід та знання.

У контексті психіатричного або психотерапевтичного середовища, перекладач має виконати одну з найскладніших функцій через складнощі мовних, культурних і медичних аспектів, які виникають у такій ситуації.² Окрім мовного перекладу, перекладачі жестової мови виконують багато завдань під час терапевтичних зустрічей, таких як керування фразами та обговорення смислів, що в свою чергу має значний вплив на хід терапевтичної сесії.³

Звичайно, основним завданням перекладача є забезпечення комунікації. У цьому контексті, більше ніж в будь-якому іншому, перекладач зобов'язаний забезпечувати вірний переклад. Вірність у перекладі є загальним принципом більшості етичних кодексів міжкультурного перекладу. Це означає, що перекладач повинен передати сенс висловлювань, дотримуючись формальних правил перекладу. Він не може додавати, пропускати або змінювати, повинен застосовувати той самий реєстр, синтаксис або термінологію, що використовується фахівцем або клієнтом/пацієнтом.⁴

---

² Tryuk M. 2006. *Tłumaczenie środowiskowe*, Warszawa.

³ Cornes A. & Napier J. 2005. *Challenges of mental health interpreting when working with deaf patients*. *Australasian Psychiatry*, 13, 403-407

⁴ Tryuk M. 2006. *Tłumaczenie środowiskowe*, Warszawa.

Взяте з життя

Глухий клієнт розповідає про свій досвід домашнього насильства в дитинстві. Плаче. У перекладача сльози на очах.

Чи може перекладач плакати під час роботи? Він бере активну участь у терапевтичній зустрічі, але він не робот. Перекладачі, як і спеціалісти, мають емоції. Згідно з дослідженнями, 72% терапевтів відчували плач під час сеансу з пацієнтом. Тетяна Струк у 2022 році розповідала про те, як боротися з плачем під час усного перекладу в кризових ситуаціях. Група українських перекладачів, які ділилися порадами один з одним після початку війни, дійшла висновку, що стримування плачу під час перекладу забирає багато уваги та ресурсів у перекладача, і він стає більш розгубленим і неуважним. Кращим рішенням виявилось поплакати, глибоко вдихнути, щоб була змога використовувати свій голос і продовжувати перекладати, а не зосереджуватись на тому, добре чи погано плакати, це частина травматичної історії.

Однак може бути момент накопичення емоцій, коли переклад неможливо продовжувати і тому варто зробити перерву.

---

¹ Blume-Marcovici AC, Stolberg RA, Khademi M. *Do therapists cry in therapy? The role of experience and other factors in therapists' tears.* Psychotherapy (Chic). 2013 Jun;50(2):224-34.

² T. Struk, „Translating in a crisis”, główne przemówienie podczas Europejskiego Forum Tłumaczeniowego TEF2022, listopad 9-11 2022

05

Інформація щодо польської жестової мови та інших систем комунікації для г/Глухих та слабчующих

Група людей г/Глухих та слабчующих різноманітна і це має значення для поваги до потреб у комунікації на лінії клієнт-спеціаліст-перекладач. Клієнти з ушкодженим слухом можуть спілкуватися польською жестовою мовою, у системі мовно-жестовій, користуючись фоножестами та читанням по губам. Вони також можуть обрати комунікацію польською мовою у мовленні або письмі.

Польська жестова мова (ПЙМ) є мовою спільноти глухих осіб. Вона має власну граматичну структуру, відмінну від польської мови, і керується власними мовними правилами. У жестовій комунікації важливі такі елементи, як міміка обличчя, простір, класифікатори.

Система мовно-жестова (СЙМ) є системою, створеною для полегшення спілкування, що ґрунтується на поєднанні елементів польської мови та польської жестової мови. Вона базується на граматиці польської мови.

Фоножести - це метод комунікації з людьми з вадами слуху. Він полягає у виконанні узгоджених жестів однією рукою та одночасному мовленні. Особа, яка отримує повідомлення таким чином, навчається читати мову з рухів губ.

Читання мови з рухів губ - це вміння розуміти висловлювання шляхом спостереження за рухами губ особи, яка говорить. Особа, яка читає мову з рухів губ, залежить від свого співрозмовника і повинна сильно сконцентруватися, щоб зрозуміти висловлювання. Важливо, щоб співрозмовник говорив чітко, а особа, яка читає мову з рухів губ, мала хороший огляд на його губи. Не кожна особа з вадами слуху може розшифрувати всі слова та висловлювання. Володіння цим навиком залежить від схильностей людини.

Писання на аркуші паперу - це комунікація на основі письма; найчастіше між особою, що чує і глухою особою, яка, наприклад, не знає польської жестової мови або не має можливості скористатися послугами перекладача, а також не може спілкуватися за допомогою мовлення та не читає мову з рухів губ.

Інші альтернативні системи комунікації:

Тотальна комунікація – цей термін відноситься до спілкування з глухими людьми за допомогою всіх доступних засобів, таких як:

- мовне вираження (усне мовлення та чітка артикуляція);
- зорове сприймання мовлення (читання мовлення з вуст мовця);
- слухове сприйняття мови (включаючи слухове тренування, що полягає в сенсibiliзації слухових залишків, реакції на звуки, диференціації звуків і їх локалізації);
- слухове виховання (включаючи набуття слухових переживань шляхом усвідомленого сприйняття звуків з навколишнього середовища та логоритміки);
- усно-мануальні та мануальні системи (включаючи дактилографію, фоножести, систему жестової мови та класичну жестову мову, а також мову тіла – природні жести, міміку та пантоміміку);
- письмо, малюнок, піктограми та інші графічні системи.⁵

Комунікація через перекладача мови жестів.

Перекладач - це особа, яка надає послуги перекладу з першої мови на мову перекладу г/Глухій особі або людині, що чує, яка потребує посередника в контактi з г/Глухою особою. Це можуть бути перекладачі з різних мов, які, наприклад, перекладають з польської на польську жестову мову або перекладають з української жестової мови (УЖМ) на польську жестову мову. У деяких випадках переклади можуть виконуватись міжнародними знаками (International Sign).⁶

Використання помічника в спілкуванні/обстеження у присутності асистента з комунікацій, тобто довіреної особи, обраною г/Глухою особою.

⁵ <https://jezykmigowynauka.blogspot.com/2013/10/komunikacja-totalna.html>

⁶ International Sign to międzynarodowy system komunikacji migowej. Nie jest językiem; wykorzystuje się w nim znaki pochodzące z różnych języków migowych. Znajduje zastosowanie np. podczas międzynarodowych wydarzeń zrzeszających osoby g/Głuche.

Це може бути людина, яка чує або має слух, яка перекладатиме у випадку проблеми з психічним здоров'ям або в ситуації, коли немає доступу до послуг усного перекладу, наприклад, під час проведення психологічних тестів у лікарнях.

Технічні рішення підтримки зв'язку:

Індукційна петля – передає сигнал через магнітне поле, яке приймається індукційною котушкою слухового апарату. Це рішення усуває будь-які акустичні перешкоди, і людина з вадами слуху чує лише потрібний сигнал. Пристрій розміщується в навчальному кабінеті або в інших місцях, щоб людина могла використовувати слуховий апарат для покращення слуху.

FM-система – бездротовий радіопристрій, який використовується для передачі мовного сигналу на відстань. У цьому випадку апарат може бути наданий глухому або слабочуючому та спеціалісту, який надає послугу.

Взяте з життя

Перекладач домовився з клієнтом про встановлення тарифу на один рік співпраці, після чого вони встановлять тариф на наступний період, якщо терапія триватиме.

Чи може перекладач змінити вартість перекладу під час терапії? Це залежить від того, які домовленості перекладач і клієнт мають на початку. Залежно від типу психотерапії, а також від потреб клієнта, терапія може бути короткочасною або тривати кілька років. Якщо клієнт домовляється про 10 сеансів у терапевта, то варто записатися на весь період за встановлений тариф.

Однак, якщо терапія триває кілька років, то може виникнути потреба змінити гонорар. Найкраще на початку домовитися, коли буде перевірятися ставка, через рік чи два, чи буде вона фіксована на весь період терапії. Повідомляти про зміни варто не відразу, дивуючи клієнта, а заздалегідь, наприклад, за 3 сеанси чи 1 місяць. Варто на початку співпраці визначити, наскільки заздалегідь можна змінити умови договору. Ця ситуація, звісно, стосується того варіанту, коли клієнт оплачує переклад.

06

Потреби г\Глухих та слабочуючих у контексті користування підтримкою у сфері психічного здоров'я

Потреби г\Глухих відрізняються від потреб людей з іншими вадами. Глухі хочуть, щоб їх сприймали і представляли відповідно до соціокультурного підходу, як незалежних особистостей, які самостійно приймають рішення. Вони хочуть мати повний доступ до інформації, користуватися послугами перекладача або займатися повсякденними справами без сторонньої підтримки.

Бувають також ситуації, коли з різних причин Глуха людина свідомо відмовляється від підтримки сурдоперекладача на користь тих способів спілкування, які частіше використовують слабчочуючі люди.

Є певна група людей із вадами слуху, які хочуть, щоб їх сприймали крізь медичну призму, а не соціокультурну. Ці люди користуються слуховими апаратами, мовними апаратами тощо.

Слабочуюча людина – це особа, яка має залишковий слух і здатна дуже добре або частково говорити, розмовляти по телефону, слухати музику, читати по губах і сприймати звуки з навколишнього середовища за допомогою слухових апаратів, наприклад, імплантів. Часто буває, що така людина зовсім не володіє жестовою мовою – тому не буде користуватися послугами перекладача чи мовного асистента.

Через велике розмаїття людей з вадами слуху в суспільстві, цю групу слід сприймати індивідуально, відповідно до їхніх потреб та власних можливостей. Відтак, надана підтримка може відрізнятись залежно від індивідуальних потреб і можливостей людини.

Взяте з життя

Клієнт скасовує сеанс терапії в останню хвилину. Чи повинен він платити терапевту і перекладачу?

Питання оплати обговорюються при підписанні або укладенні договору про співпрацю. Як правило, у разі скасування сесії за 24 години до сеансу, плата проводиться як терапевту, так і перекладачу. Фахівці встановлюють різні правила, одні очікують повну оплату, інші половину гонорару або його частину. Також встановлюється обмеження за часом, наприклад, до 24 годин, до 72 годин і більше. Але як бути, якщо сеанс скасовується з вини терапевта? Адже спеціалісти теж люди, вони переживають різні ситуації та хвороби. Чи потрібно в цій ситуації з клієнта брати плату за перекладача? Начебто ні, але це потрібно визначити разом і з терапевтом, і з перекладачем.

07

Зустріч з фахівцем у галузі психічного здоров'я: крок за кроком

7.1. Як обрати спеціаліста?

Як обрати лікаря, психолога?

Кожен психіатр, лікар-психіатр і психолог повинен вміти надати допомогу г/Глухій людині, як і будь-якому іншому пацієнту. Звичайно, фахівець, як правило, не володіє досконало польською жестою мову, але це не звільняє його від обов'язку надавати якнайкращу підтримку. Важливо, щоб пацієнт відчував, що фахівець ставиться до нього з повагою і є людиною, якій можна довіряти, а також готовий зрозуміти його проблеми та потреби – як пов'язані з тим, що людина г/Глуха, так і інші. Ви можете записатися на прийом як до лікаря, так і до психолога у рамках Національного фонду здоров'я (НФЗ), а це, на жаль, означатиме, що вам доведеться чекати кілька тижнів на прийом, або в приватному центрі/офісі, якщо пацієнт готовий оплатити візит/зустріч.

Як обрати психотерапевта?

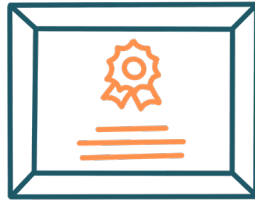
Обираючи психотерапію, ми повинні вирішати, чи будемо користуватися послугами терапевта в рамках Національного фонду здоров'я чи приватно. У першому випадку, на жаль, період очікування тривалий - зазвичай близько року-півтора, тоді як у другому випадку доводиться враховувати великі щотижневі витрати.

Ви також можете шукати безкоштовну або частковооплачувану терапію, що фінансується місцевою владою, чи можливо пропонується неурядовими організаціями.

Серед іншого, варто розглянути групову психотерапію: оскільки цей тип терапії зазвичай має менший час очікування та/або пов'язаний з меншими витратами.

Перш за все, важливо, щоб обраний фахівець мав кваліфікацію, необхідну для якісного та етичного виконання цієї професії. Бажано перевірити, чи

є він сертифікованим психотерапевтом Польської психологічної асоціації чи Польської психіатричної асоціації, чи він закінчив 4-річний курс психотерапії, сертифікований цими товариствами, або зараз проходить такий курс.

Іншим питанням є напрям психотерапії, в якому навчався і працює терапевт. Може бути так, що **когнітивно-поведінковий підхід** (КПТ) буде більш доречним для даного пацієнта, а **психодинамічний** або **гуманістичний** підхід – для іншого.

Усі ці напрямки визнано ефективними формами допомоги. Залежно від форми терапії, психотерапевт працюватиме дещо по-іншому - наприклад, у КПТ він матиме справу з конкретною проблемою з конкретним планом дій та іноді домашнім завданням, тоді як у психодинамічній тенденції наголос буде робитися на спробах усвідомити почуття та думки, які досі були несвідомими, що допоможе краще зрозуміти себе та свої проблеми. У гуманістичних напрямках терапевт слідує за клієнтом і звертає увагу на відчуття безпеки та розуміння.

Незалежно від форми терапії, важливим фактором у лікуванні є стосунки між пацієнтом і терапевтом, і на це варто звернути увагу з самого початку, запитуючи себе, чи це ваша людина.

Важливо!!!

Кілька років у Польщі реалізується програма Центрів психічного здоров'я (CZP) – такі центри мають на меті забезпечити комплексну допомогу всім потребуючим мешканцям району, на території якого він працює. На жаль, поки такі центри є не скрізь, але поступово їх кількість збільшується. Якщо ви живете в районі дії такого Центру, то можете звернутись у інформаційно-координаційний пункт особисто або по телефону, навіть без попередження, і оперативно отримати безкоштовну психологічну допомогу.

7.2. Як обрати перекладача жестової мови?

З організаційної точки зору важливо, чи установа обирає перекладача, чи г/ Глухий клієнт ходить, наприклад, приватно на психотерапію і сам обирає собі перекладача. Співробітники інституції часто стикаються з питанням надання послуг перекладу клієнту вперше.

Виникає питання: де шукати перекладача польської жестової мови (ПМЖ)?

Відповідно до Закону про жестову мову та інші засоби спілкування⁷ воєводські реєстри перекладачів польської жестової мови (PJM), системи жестової мови (SJM) та методу спілкування сліпоглухих (SKOGN) були створені по всій Польщі, але глухі експерти звертають увагу⁸ на відсутність істотного контролю за навичками людей, які входять до цих реєстрів.

У Польщі досі немає державної атестації, ані загальної, ані спеціальної, щодо перекладу з польської жестової мови та на неї. Цю прогалину намагаються заповнити неурядові організації.

Польська асоціація глухих організує іспити для перекладачів польської жестової мови, людей із сертифікатами PZG можна знайти на їхніх веб-сайтах⁹.

Асоціація перекладачів польської жестової мови приймає членів на основі дворічного процесу кваліфікації, а асоційованих перекладачів можна знайти на веб-сайті STPJM¹⁰.

Інститут глухих створив список tlumaczemigowi.pl¹¹, до якого можуть увійти перекладачі з усієї країни, вказавши свої компетенції та сфери перекладу, а користувачі можуть оцінити їх роботу, додавши рекомендації.

⁷ Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20112091243>

⁸ <https://tvn24.pl/polska/jezyk-migowy-problemy-z-jakoscia-tlumaczy-eksperci-apeluja-w-sprawie-rejestru-7430458>

⁹ <https://cemn.pzg.org.pl/tlumacze/baza-tlumaczy/>

¹⁰ <https://stpjm.org.pl/tlumacze-jezyka-migowego/>

¹¹ <https://tlumaczemigowi.pl/>

Однак варто пам'ятати, що перекладачі польської жестової мови не зобов'язані складати іспити, вступати до професійних асоціацій чи реєстрів.

Важливим елементом вибору перекладача є консультація з г/Глухим клієнтом, не тільки коли планується тривалий терапевтичний процес, а й коли це діагностика, що передбачає розкриття конфіденційної інформації. Завдяки такій консультації обидві сторони можуть досягти порозуміння під час Спілкуванні, а також визначити умови співпраці. Клієнт може віддати перевагу конкретним перекладачам не тільки за рівнем знання польської жестової мови, але й, наприклад, за ступенем артикуляції мовлення або знання регіоналізмів.

На що варто звернути увагу людині, яка обирає перекладача?

Варто з'ясувати, який професійний досвід має перекладач, у тому числі чи має він досвід роботи в середовищі психічного здоров'я, чи має він знання в галузі психології та знає основні положення певної галузі психотерапії. Вже на етапі вибору перекладача добре було б, щоб г/Глухий клієнт довіряв йому, адже саме на довірі будуються стосунки в тріаді спеціаліст – перекладач – клієнт/пацієнт.

Наступним важливим питанням буде нейтральність перекладача. Правила щодо кордонів у психотерапії припускають відсутність стосунків з пацієнтом поза кабінетом. Це правило також поширюватиметься на перекладача, який стає частиною терапевтичного процесу. Однак ми знаємо, що в групах мовних меншин, до яких належить жестова мова, це буде дуже важко через невелику спільноту як людей, які використовують польську жестову мову¹² так і перекладачів польської жестової мови¹³.

Однак, по можливості, варто залучати до терапії перекладача, з яким клієнт має найменший контакт і який не має дружніх, колегіальних чи родинних зв'язків. Так само перекладачами під час зустрічі з психологом чи психіатром не повинні бути члени сім'ї, кохані, знайомі чи друзі. Якщо перекладач має постійну співпрацю з установою і виявляється, що клієнт може бути його знайомим, то перекладач може звернути на це увагу та запропонувати заміну. Це ж може зробити і г/Глухий клієнт.

---

¹² Wg danych ze spisu powszechnego przeprowadzonego w 2021 roku, osób deklarujących posługiwanie się polskim językiem migowym w domu było 9267. Źródło: Stan i struktura demograficzno-społeczna i ekonomiczna ludności Polski w świetle wyników NSP 2021. Publikacja w formacie PDF

¹³ W rejestrach tłumaczy PJM, SJM i SKOGN prowadzonych przez wojewodów jest wpisanych 508 osób jako tłumacze. W ankiecie badawczej "Spis powszechny tłumaczek i tłumaczy języka migowego" przeprowadzonej przez STPJM i ILS UW w 2023 wzięło udział 236 osób. Choć to liczby mocno odbiegające od siebie, nadal widać, że nie jest to duża grupa zawodowa.

Організуюючи зустріч із фахівцем, варто також звертати увагу на потенційну тривалість перекладу. Індивідуальні сесії тривалістю до однієї години можуть перекладатися однією особою. Якщо консультація буде довшою, необхідно буде залучити двох перекладачів, які працюють у команді. Кількість перекладачів також змінюватиметься залежно від кількості людей, які, як очікується, братимуть участь у взаємодії. У груповій, сімейній або парній терапії необхідно враховувати, чи залучення лише одного перекладача не порушить плавність спілкування. Відповідним рішенням буде команда перекладачів, які можуть розподілити ролі, наприклад, відповідно до людей або мови.

Деякі послуги з психічного здоров'я пропонуються онлайн, і в цьому випадку також може бути задіяний онлайн-переклад. Однак, якщо зустріч відбувається наживо, більш комфортним рішенням для всіх сторін буде забезпечити переклад на місці зустрічі.

Під час онлайн-з'єднання можуть виникнути додаткові збої, наприклад, підключення до Інтернету, неможливість бачити усього – наприклад, встановлення камери на людину, яка перекладає, або неможливість встановити зоровий контакт зі спеціалістом. Якщо немає можливості, щоб перекладач був присутній на місці, звичайно, також можливий онлайн-переклад. Прикладом того, коли варто звернутися до перекладача, є ситуація, коли клієнт віддає перевагу перекладу польською жестовою мовою, а спілкування на місці можливе лише в іншій, незручній для клієнта формі, наприклад, записувати на аркуші паперу.

Якщо клієнт проходить тривалу терапію з одним перекладачем і перебуває в кризовій ситуації, він або вона записується на наступну вільну дату до спеціаліста, і перекладач не може бути присутнім у офісі, але може бути онлайн, це, здається, найкраще рішення, ніж перенесення дати, наприклад, на інший тиждень.

Ще одним аспектом, який слід враховувати при організації зустрічі, рішенням про укладення довгострокового контракту з перекладачем. Залежно від характеру консультації, діагностичного процесу чи психотерапії потенційна тривалість серії зустрічей буде різною. Хорошою практикою буде залучення одного перекладача або команди до всього процесу.

Таким чином, перекладач повинен враховувати, що така співпраця передбачає взяття на себе довгострокової відповідальності. Разом зі спеціалістом і клієнтом/пацієнтом вони можуть скласти список перекладачів для можливої

заміни. Варто обговорити спосіб організації заміни, з усіма сторонами - з фахівцем і г/Глухим клієнтом.

7.3. Співпраця з г/Глухим, сурдоперекладачем та асистентом з комунікації

Послуги перекладу або послуги перекладу в сфері психічного здоров'я вимагають адаптації до потреб конкретної людини та її комунікаційних можливостей. У різних ситуаціях перекладач, що чує, повинен співпрацювати в команді з г/Глухим перекладачем або г/Глухим асистентом з комунікації. Ось кілька прикладів таких місць і ситуацій:

- контакт із глухою людиною з деменцією, чия жестова мова не цілком зрозуміла перекладачу, у психіатричній лікарні,
- під час психологічних тестів, коли діагностичний інструмент повинен бути перекладений на місці - основну роль тоді може відігравати г/Глухий перекладач або асистент з комунікації, бажано зі знаннями в галузі педагогіки та психології,
- під час медичної бесіди, якщо у нас є клієнти іншої національності - наприклад, ми зустрічаємося з людьми з України, Білорусі, Казахстану, Росії, які оселилися в Польщі.

У всіх ситуаціях кризового втручання, допоміжних заходах, де, наприклад, виникають сильні емоції, або переклад стосується особи, яка не володіє польською жестовою мовою, а, Скажемо, міжнародною жестовою мовою (IS), для забезпечення доступності під час втручань рекомендується підтримка г/Глухого перекладача або асистента з комунікації у співпраці з чуючим перекладачем.

Глухий клієнт може використовувати переклад з польської жестової мови на письмову польську, з польської жестової мови на польську усну або на іншу мову жестів, наприклад, українську жестову мову, російську жестову мову або інші жестові мови, а в деяких випадках міжнародні знаки (IS).

У разі потреби, найчастіше у невеликих містах, де обмежений доступ до професійного перекладача польської жестової мови, можна скористатися послугами асистента з комунікації - це може бути г/Глуха або чуюча особа, яка надасть підтримку у комунікації в медичних ситуаціях, а також додаткову підтримку. Це найчастіше відбувається в невідкладних, інтимних, дуже важливих ситуаціях для особи, що потребує допомоги, наприклад, в ситуації

домашнього насильства чи термінового візиту до психіатра.

7.4. Перед консультацією зі спеціалістом: підготовка, виконання замовлення на послугу перекладу.

У перекладах, пов'язаних з психічним здоров'ям, корисно, щоб перекладач був готовий не лише до загального перекладу, але також пройшов спеціалізований курс або навчання, пов'язане з перекладами на зустрічах у психолога чи психіатра. Незважаючи на те, що в Польщі не існує широкої пропозиції з цього напрямку, деякі організації займаються такими темами. Постійне навчання є невід'ємною частиною професії перекладача, це може приймати форму організованого навчання, наприклад, курси, вебінари, але може бути і самостійною активністю, наприклад, читанням статей, посібників, книг, пов'язаних з перекладом у різних сферах. Література для сурдоперекладачів у багатьох випадках буде відповідати труднощам, з якими стикається в своїй практиці перекладач жестової мови. Тому варто звертатися до знань з перекладу у сфері психічного здоров'я. Власна участь у терапії також може бути цінним досвідом для перекладача, хоча не є обов'язковою.

Перекладачі жестової мови пропонують включити перекладача до терапевтичного колективу таким чином, щоб він пізнавав цілі терапії і міг спланувати довгострокову роботу з тими самими особами¹⁴. Співпраця з фахівцем з психічного здоров'я, наприклад, психіатром, психологом чи психотерапевтом, буде важливим елементом роботи перекладача.

У межах підготовки до замовлення важливо, щоб перекладач мав можливість короткої консультації з фахівцем, під час якої він ознайомиться з загальною метою візиту та замислом зустрічі. Ця інформація допоможе перекладачеві зрозуміти перспективу та наміри фахівця з психічного здоров'я¹⁵, а отже, здійснити адекватний переклад. Якщо перед першою зустріччю ані фахівець, ані перекладач не знають клієнта, корисною може виявитися консультація також після кількох реалізованих зустрічей, терапевтичних сесій.

Представляємо потенційні теми, які можуть бути підняті під час такої розмови:

- попередні досвіди роботи з перекладачами в режимі одночасного і/або послідовного перекладу, як в жестовій мові, так і в усній мові,
- етичні принципи, згідно з якими працює перекладач польської жестової

---

¹⁴ Tryuk M. 2006. *Tłumaczenie środowiskowe*, Warszawa.

¹⁵ Mental Health Interpreting Guidelines for Interpreters, MONASH University, dostęp 01.2024:

<https://research.monash.edu/en/publications/mental-health-interpreting-guidelines-for-interpreters>

мови, зокрема принцип конфіденційності. (Навіть якщо це може бути очевидним, ми щераз підкреслюємо, наскільки важливо забезпечити всім сторонам дотримання етичного кодексу),

- загальний контекст і мета консультації/зустрічі,
- чи це перша зустріч спеціаліста з конкретним клієнтом,
- вся значима інформація щодо спілкування з пацієнтом/клієнтом, якщо вони відомі спеціалісту, наприклад: чи особа, яка отримує підтримку, має афазію, проблеми з мовою після інсульту,
- планування використання діагностичних інструментів, візуальних та звукових допоміжних засобів, терапевтичних карток або матеріалів, наприклад, для медитації¹⁶.

Це, звичайно, лише приклади тем, які перекладач може внести під час консультації перед перекладом. Автори австралійського посібника для перекладачів жестової мови пропонують виділити щонайменше 15 хвилин на таку консультацію. У випадку сімейної терапії варто зарезервувати більше часу. Така консультація відбувається за згодою клієнта, який повинен бути проінформований про неї та її мету, щоб створити відчуття безпеки у співпраці з перекладачем та фахівцем.

Важливим моментом перед початком зустрічі є взаємне розуміння ролі перекладача та фахівця відносно одне одного. Консультаційна розмова перед зустріччю також може служити покращенню співпраці під час самої зустрічі. Можна визначити, наприклад, питання взаємного представлення, передачу інформації та про характер висловлювання, наприклад, якщо мова є нестійкою або в ній є повтори, метафори. Визначається режим перекладу - послідовний або одночасний; хоча в перекладах жестової мови переважає одночасний режим, у виняткових випадках - наприклад, при діагностичних запитаннях - можна використовувати послідовний переклад.

7.5. Під час зустрічі зі спеціалістом

Згідно з підготовленою перед зустріччю формулою, перекладач самостійно представляється або його представляє спеціаліст. Під час першої зустрічі перекладач пояснює свою роль, також варто підкреслити етичні принципи, якими він керується, зокрема конфіденційність зустрічі: жодна інформація, що буде обговорюватися, не буде розголошена третім особам або використана

---

¹⁶ Talbot K., Elkington E.(2016) *The role of interpreters in mental health care, South African Journal of Psychology*, Volume 46, Issue 3, Pages: 364 - 375

перекладачем у іншому контексті. Під час сеансів сімейної терапії на початку зустрічі важливим елементом буде ознайомлення не лише з іменами членів сім'ї, але й з їхніми жестовими іменами¹⁷.

Робота психотерапевта базується на побудові відносин. Тому варто приділити увагу елементам побудови відносин у тріаді пацієнт/клієнт – перекладач – терапевт/спеціаліст. Згадана довіра до перекладача є важливою на етапі вибору особи, що виконуватиме переклад між польською мовою та мовою жестів. Слід пам'ятати, що побудова довіри - це процес, який може змінюватися протягом циклу зустрічей. На початку клієнт/пацієнт та терапевт мають попередню довіру до перекладача, до того, що він передає, але дуже легко може виникнути недовіра, коли одна з цих сторін зрозуміє, що, наприклад, перекладач говорить коротше, ніж особа, чиї висловлювання перекладають. Це може означати, що щось в перекладі пропущено. Терапевт може запобігти такій невпевненості в якості перекладу, попросивши перекладача повторно обговорити деякі мовні або культурні аспекти після завершення сесії. У психотерапії приділяється набагато більше уваги мовним аспектам, ніж, наприклад, у загальній медицині¹⁸.

Усі консультації, що відбуваються між фахівцем та перекладачем, мають на меті поліпшення якості послуг для г/Глухого клієнта. Важливо попередити клієнта/пацієнта про необхідність проведення такої розмови, щоб він не мав відчуття, що щось відбувається за його спиною з незрозумілою метою.

Для фахівця з психічного здоров'я, крім основного значення переданої інформації від глухого клієнта, важливим аспектом буде форма жестової мови. Тому перекладачу необхідно приділити особливу увагу відтворенню таких елементів, як швидкість, плавність, інтонація, ритм, повторюваність певних форм, зв'язна/ незв'язна артикуляція, зловживання або виразне уникання певних форм¹⁹.

Якщо відтворення цього у перекладі буде важким або неможливим, перекладач може описово передати, які характеристики він не зміг передати безпосередньо в перекладі. Тому потрібно мати не лише відповідний словниковий запас у галузі

---

¹⁷ Przydomki migowe są nazwami własnymi. Są nadawane przez członków danej grupy osobom należącym do społeczności Głuchych lub bardzo z nią związanym; zarówno g/Głuchym, jak i słyszającym. Te specyficzne znaki migowe można porównać do nicków. Spełniają funkcję identyfikacyjną oraz są wyrazem ekonomizacji języka – zamiast literować całe imię i nazwisko w toku rozmowy używa się jednego znaku migowego określającego daną osobę. (Wikipedia)

¹⁸ Tryuk M. 2006. *Tłumaczenie środowiskowe*, Warszawa.

¹⁹ Boyles, J. & Talbot, N. (2017). *Working with interpreters in psychological therapy*. Abingdon, Oxon: Routledge.

психічного здоров'я, але й розуміти, як самопочуття може проявлятися в інших мовних формах, евфемізмах або де міміка обличчя є важливою для граматичних функцій жестової мови, а де вона є спонтанною експресією клієнта.

У випадку нестандартного використання жестових знаків, важливим може бути те, чи є польська жести́ва мова першою мовою клієнта, чи ні. У такій ситуації корисно дізнатися, у якому віці розпочато вивчення жестової мови, чи має ця особа контакт з середовищем г/Глухих, що використовують жести́вою мову. Такі елементи, що проявляються у способі передачі комунікативного змісту жести́вою мовою, можуть бути важливими з точки зору фахівця. Завданням перекладача є не інтерпретація, а лише максимально точна передача висловлення клієнта.

У контексті відносин, Салман попереджає про надмірну довіру перекладачів з пацієнтами/клієнтами, оскільки це може призвести до того, що перекладач візьме на себе виключно роль представника у цьому випадку середовища г/Глухих. Спеціаліст може відчувати себе відстороненим від контактів з клієнтом/пацієнтом через підсилення відносин між перекладачем та клієнтом.

Триада в нерівній динаміці негативно впливає на процес лікування/терапії. За словами авторки, також терапевт не повинен передавати частину своєї відповідальності перекладачеві, оскільки головним завданням перекладача є - співробітництво з фахівцем, щоб терапія була ефективною. Перекладач, який бере участь у сесії, повинен залишатися „поміж” і бути представником обох учасників комунікації²⁰.

7.6. Після зустрічі зі спеціалістом.

Якщо під час зустрічі у терапевта виникатимуть сумніви, пов'язані з мовними питаннями, наприклад, з тривалістю перекладених фраз, додатковим часом, необхідним для перекладу, допитуванням з боку перекладача щодо додаткових пояснень, то після консультації може знадобитися розмова для обох сторін, щоб роз'яснити питання, пов'язані з перекладом та комунікацією жести́вою мовою.

Можливо, спеціаліста здивує спосіб використання міміки в жести́вій мові, корисно уникати помилок, які полягають у „надмірній нервовості” (швидка темпоральність), „здивування” (піднесення брів при ставленні загальних питань) чи підозрілості (насуплення брів при детальних питаннях). Консультація після

---

²⁰ Salman za Tryuk M. 2006. *Tłumaczenie środowiskowe*, Warszawa.

зустрічі (дебріфінг) може бути корисною для фахівця, особливо якщо він раніше не працював з г/Глухим клієнтом у супроводі перекладача.

Під час проведення терапії можуть виникати різні емоції, і якщо відбулася конфронтація, або виявлені агресивні реакції, можливо, для перекладача буде корисно обговорити це з фахівцем. З іншого боку, якщо перекладач раніше не мав досвіду роботи в галузі психічного здоров'я, це може допомогти йому краще зрозуміти взаємодію та підготуватися до майбутніх потенційних ситуацій у кабінеті під час сесій з фахівцем. Обговорення і рефлексія може допомогти перекладачу вправно впоратися з взаємодією, якщо, наприклад, вона була пов'язана з травматичними, важкими або дуже стресовими подіями (Diehm & Roland, 2015)²¹.

Важливо підкреслити, що консультації перекладача з фахівцем перед і після зустрічі не є „пліткуванням” про клієнта. Їх можна розглядати як частину терапевтичної сесії, завдяки якій підвищується якість наданої послуги для г/Глухого клієнта. Важливо забезпечити відчуття безпеки клієнту, пояснивши йому мету розмов між перекладачем і фахівцем. Без такої підтримки г/Глухий клієнт може втратити довіру до обох сторін.

Також важливо враховувати, що перекладачі не є експертами в галузі психічного здоров'я, а експертами з мови, тому вони повинні утримуватися від висловлювання або натяків щодо психічного здоров'я клієнта. Етичні принципи, що стосуються безпристрасності, ясності кордонів, ролей та чесності професійних відносин, рекомендують, щоб перекладач, який працює в галузі психічного здоров'я, не висловлював свої думки щодо питань, не пов'язаних з мовною медіацією.

З іншого боку, завданням спеціаліста не є надання супервізії для перекладача під час консультацій перед або після сесії з г/Глухим клієнтом/пацієнтом. Сесії супервізії для перекладачів, будь то групові чи індивідуальні, мають бути проведені з іншим спеціалістом.

Перекладач може стати жертвою вторинного травматичного стресу (STS), пов'язаного, наприклад, з роботою з жертвами насильства, травматичними подіями або іншими негативними психічними наслідками, що виникають у результаті співчутливого включення у чужу травму. Ті ж самі фактори, які можуть призвести до професійного вигорання фахівців з психічного здоров'я, також впливатимуть і на перекладача. Тому важливо здійснювати супервізію своєї роботи та дбати про власне ментальне здоров'я. Перекладач не є роботом,

---

²¹ Diehm, R., & Roland, D. (2015). *The impact of secondary exposure to trauma on mental health professionals*. InPsych, 37(1). Dostęp: <https://www.psychology.org.au/inpsych/2015/february/diehm/>

²² *Mental Health Interpreting Guidelines for Interpreters*, MONASH University

який заходить у кабінет без власних переконань, емоцій, внутрішніх конфліктів, чутливості чи співчуття.

В Польщі ще немає спеціалістів, які займаються супервізією перекладачів жестових мов, але доступні англомовні групи (наприклад, групи рефлексивної практики). Супервізія може бути груповою або індивідуальною. Участь у ній дає можливість будувати професійні відносини в безпечному та довірливому середовищі. Це місце, де можна без оцінки задуматися над власною практикою. Це допомагає перекладачам отримати глибше розуміння своїх рішень під час роботи, що дозволяє виявляти патерни для зміцнення або їх усунення²³.

Взяте з життя

Глуха особа зустрічає перекладача на святі. Перекладач запитує: „Як ти себе почуваєш після ліків?”

Середовище г/Глухих осіб та перекладачів тісно пов'язане між собою. Поза Варшавою, де доступність їх послуг найбільша, перекладачів не так багато. Тому існує велика ймовірність повторної зустрічі клієнта і перекладача в інших обставинах, ніж кабінет психолога чи психіатра. Саме тому розділення кожної зустрічі одне від одної та збереження повної конфіденційності та таємниці зустрічі є дуже важливим. Все, що відбувається в кабінеті, залишається там. Перекладач не розмовляє з кимось на теми, обговорювані на зустрічах, які він перекладає. Марта Тейлор згадує³, що коли вона починала працювати перекладачем, важливими були лише вміння жестової мови, а не принципи етики, окрім конфіденційності. Перекладач не розголошує інформацію. Це не означає, що він має поводитися на публічному заході так, ніби він не знає г/Глуху особу, яку він перекладав. Але він залишає рішення про можливу розмову за г/Глухою особою, яка може підійти і обмінятися кількома словами, але це не обов'язково. Перекладач не підходить і не розмовляє зі своїм клієнтом на теми, до яких він має доступ лише

---

³ wywiad z Timem Currym, 2023. IW 80: Interview Marty Taylor Part 2: The Eloquent Interpreter with Attitude!, dostęp do transkrypcji: <https://interpretersworkshop-podcast.buzzsprout.com/1948396/14075281-iw-80-interview-marty-taylor-part-2-the-eloquent-interpreter-with-attitude>

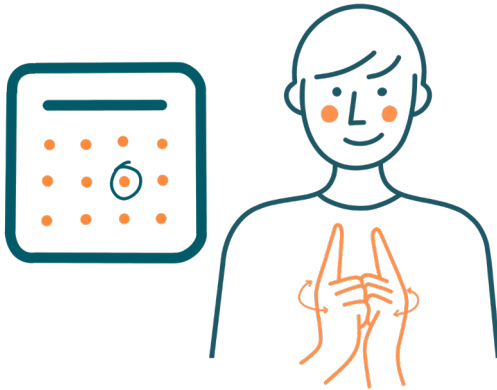
²³ D. Wolfenden, O. Davey "The language of Reflection - What our meta language says about our practice" Przemówienie wygłoszone podczas konferencji EFSLI 2021, dostęp: <https://efsl.org/2021/abstracts/>

тому, що працює у професії перекладача. Найбільш комфортною ситуацією

була б, якби даний перекладач працював в одному середовищі, не зустрічаючи клієнтів на іншій території. Однак, в Польщі ще занадто мало перекладачів польської жестової мови, щоб вони могли спеціалізуватися на конкретному типі перекладів. Обираючи переклади в середовищі психічного здоров'я, перекладач повинен особливо обережно підходити до контактів з клієнтами поза кабінетом.

08

Короткотерміновий контакт зі спеціалістом та перекладачем польської жестової мови

Короткотерміновий контакт зі спеціалістом у присутності перекладача жестової мови вважається окремим видом зустрічей або консультацій, які включають від 1 до 3 візитів, наприклад, під час вирішення питань у державних установах, під час дуже важливого обстеження, що впливає на майбутнє особи (наприклад, щодо діагностики психічного стану, видачі психологічного заключення щодо інтелектуального чи особистого розвитку), проведення досліджень для професійної діяльності, визначення сильних і слабких сторін особи або з юридичною метою.

Такі зустрічі мають серйозний характер. Цінно підготуватися до візиту заздалегідь і взаємно познайомитися із стилями мовлення перекладача і клієнта, а також обговорити потреби г/Глухої або слабчуючої особи. Така консультація перед прийняттям завдання дозволить обом сторонам оцінити, чи завдання може бути виконане задовільно та відповідно до потреб клієнта.

Наприклад, у випадку діагностики в психіатричній лікарні коли мова йде про виявлення психічних порушень або проведення тесту та інтерв'ю з г/Глухим пацієнтом, рекомендується працювати в команді слухач і г/Глухий перекладач, в якому обидва мають відповідні знання і досвід у сфері психічного здоров'я.

У випадку перекладу під час діагностичних тестів необхідно враховувати, що в Польщі тести не мають офіційного перекладу на польську жестовою мову і не мають культурної адаптації. Перекладач, що працює з тестами, повинен мати додатковий час на підготовку до цього завдання. У такій ситуації рекомендується переклад у команді слухачі-г/Глухий перекладач.

Трапляється, що переклад діагностичних тестів (питання та завдання для виконання глухим) виконується офлайн під час зустрічі з г/Глухою особою, без попередньої підготовки в формі ознайомлення з інструментом.

Якщо перекладач має психологічну освіту, він може безпосередньо скористатися обраним тестом і підготуватися до послуги перекладу в приміщенні або в бібліотеці. Залежно від ситуації, перекладач жестової мови також може провести попередню консультацію зі спеціалістом, який надасть поради щодо ефективного та відповідального проведення перекладу під час діагностики.

Взяте з життя

Робочий час перекладача в кабінеті закінчується, а фахівець відправляє пацієнта в психіатричну лікарню. Що робити в цій ситуації?

Це залежить від ситуації – є у перекладача наступний переклад чи ні. Якщо у нього є інше замовлення, він повідомляє клієнта і спеціаліста, що не може залишатися довше. У такій ситуації фахівець зв'язується з сім'єю та лікарнею, куди мають направити г/Глухого, повідомляє персонал, що там буде особа, яка спілкуватиметься польською жестовою мовою, і, залежно від можливостей, вказує місця, де можна звернутися за допомогою до перекладачів, які спеціалізуються на перекладах у сфері психічного здоров'я. Зараз у Польщі немає такої спеціалізованої бази перекладачів польської жестової мови, але є місця, де можна отримати інформацію про людей, які надають послуги перекладу. Однак, якщо у перекладача немає іншого замовлення, він разом із клієнтом вирішує, на яких умовах залишиться з ним, щоб допомогти у подальшому спілкуванні.

09

Психологічна та нейропсихологічна діагностика Глухих осіб²⁴

Починаючи діагностичне інтерв'ю та проведення тестів з г/Глухою особою, важливо бути свідомим особливостей потреб пацієнта. Це дозволить провести об'єктивну оцінку його стану.

Пацієнт повинен отримати інструкції наобраній ним мові та способі комунікації; також може знадобитися моделювання та пробні завдання, щоб переконатися, що пацієнт розуміє завдання.

Якщо пацієнт відповідає усно, слід бути обережним, щоб уникнути оцінювання артикуляційних помилок. Необхідно пам'ятати, що особа, яка зазвичай у неформальних ситуаціях спілкується усно, може в ситуації діагностики потребувати перекладача жестової мови.

Під час діагностики варто мінімізувати кількість потенційно відволікаючих візуальних елементів, оскільки вони є більш проблематичними для г/Глухих осіб, ніж для „типових” пацієнтів. Також варто уникати звукових стимулів, оскільки більшість осіб з вадами слуху сприймають їх у меншому або більшому обсязі.

Під час перевірки функцій сприйняття та рухових можливостей важливо пам'ятати, що прохання пацієнта закрити або заслонити очі повністю позбавляє

²⁴ Hill-Briggs F, Dial J, Morere D, Joyce A: *Neuropsychological assessment of persons with physical disability, visual impairment or blindness, and hearing impairment or deafness*, Archives of Clinical Neuropsychology 22 (2007) 389–404

його можливості спілкування з оточуючим середовищем, тому варто, наскільки це можливо, використовувати альтернативні рішення, наприклад, бар'єри чи завіски.

Оптимальним способом проведення тестів є добре володіння лікарем, який проводить дослідження, мовою пацієнта. Проте, коли це неможливо, варто скористатися послугами досвідченого перекладача, який має досвід у перекладі у сфері психічного здоров'я. Важливо також розуміти мовне різноманіття г/Глухої спільноти. Існує багато діалектів; крім того, пацієнт може мати вищі або нижчі навички в польській жестовій мові.

Перекладач жестової мови повинен зрозуміло комунікувати для г/Глухої особи або слабчущої, яка проходить діагностику. Лікар, що проводить дослідження, повинен розуміти специфіку перекладу на жестовою мову. Граматика та синтаксис польської жестової мови відрізняються від польської мови, тому перекладач повинен внести певні зміни в зміст. Багато слів не мають відповідників у вигляді знаків; отже, перекладач повинен проілюструвати слово, яке може бути відоме або невідоме пацієнту, а також передати частину тесту на іншій мові пацієнта або пояснити значення слова. У другому випадку, якщо термін незрозумілий для одержувача, перекладачу варто звернутись до фахівця, який проводить дослідження, з проханням пояснити певне поняття.

Нерідко перекладачу доводиться аналізувати ціле речення або частину інструкції, а потім передати зміст пацієнту. Крім того, у випадку пацієнтів, пов'язаних з культурою Глухих, перекладач повинен надати інформацію зрозуміло в контексті культурних особливостей; тоді виникає потреба у наданні більшої кількості інформації, ніж дослівний переклад.

У деяких випадках переклад питань тесту надає навіть занадто велику кількість інформації. Наприклад, „прошу доторкнутися пальцем носа” у польській жестовій мові буде передано так, що пацієнтові доведеться лише повторити рух перекладача. Загалом, жести для частин тіла передаються шляхом вказівки на ці частини тіла людиною, яка виконує жести, і тим самим існує можливість „підказування” або зміни характеру завдання.

Тести когнітивних функцій, що базуються на вербальних навичках, не є відповідними для осіб з вадами слуху. Наприклад, шкала Вейслера передбачає глибоке знання рідної мови (у польській версії - польської) і досвід, яке може бути обмежене у г/Глухої людини через гірший доступ до інформації.

Фахівці, які проводять діагностику, зазвичай використовують лише рейтингові шкали, оцінюючи на їх основі інтелект пацієнта. Слід знати, що це лише половина тесту, і така інтерпретація може призвести до переоцінки або недооцінки когнітивних функцій у осіб з менш типовими сильними і слабкими сторонами. Вибір тестів також повинен залежати від форми комунікації, використаної пацієнтом у контексті розвитку мови.

Читання інструкцій особами з вадами слуху може бути проблематичним, оскільки рівень володіння польською мовою та здатність до читання з розумінням у цій групі пацієнтів розвиваються по-різному, зазвичай гірше, ніж у осіб з нормальним слухом. Та ж сама проблема виникає з наданням відповідей у письмовій формі. Наприклад, виконання Міннесотського багатопрофільного опитувальника особистості (MMPI) вимагає високого рівня розуміння польської мови, що може призводити до труднощів з боку обстежуваної особи і викликає потребу в делікатному перекладі відповідей.

Навіть якщо відповідь у даному тесті є невербальною, інструкції часом побудовані у такій формі, що вимагають гарного розуміння граматики польської мови.

Часом виникає потреба врахувати вплив способу комунікації пацієнта на час виконання завдання - якщо, наприклад, зазвичай фахівець надає інструкції, одночасно розкладаючи на столі карти для подальшого їх складання у відповідному порядку, то г/Глуха особа має отримати додатковий час, оскільки, отримуючи інструкції за допомогою зору, вона не може дивитися на карти до завершення перекладу інструкцій.

Також слід враховувати вік виявлення та причину глухоти, можливі співвідношення з іншими захворюваннями, наприклад, неврологічними.

Приблизно 90% г/Глухих мають чуючих батьків, що впливає на їхній розвиток (мовний розвиток, доступ до інформації, задоволення емоційних потреб) і функціонування у дорослому віці. Дослідження показали, що г/Глухі діти, у яких батьки також мають вади слуху, краще функціонують пізнавально, ніж г/Глухі, у яких батьки мають нормальний слух, хоча причини цього явища є предметом дискусій (Бреден, 1994; Вернон, 2005).

Згідно з дослідженнями, г/Глухі, які вільно володіють жестовою мовою, краще виконують візуальні тести, мають ширший кут зору, але гірше справляються з вербальними тестами. Коли в завданні можна використовувати як літери, так і символи, варто обирати символи (Кларк, 1985).

Підсумовуючи, фахівець, який працює з г/Глухим пацієнтом, повинен бути обізнаний з культурними аспектами глухоти, а також з демографічними, комунікаційними та нейророзвитковими чинниками, які можуть впливати на проведення нейропсихологічної та психологічної діагностики, виконання тестових завдань і пояснення результатів.

Взяте з життя

Після трьох візитів клієнт повідомляє, що бажає змінити перекладача або спеціаліста. Як це вирішити в тій чи іншій ситуації? Як підготуватися до змін?

Щоб підготуватися до зміни перекладача, клієнт повинен знати, чи буде у нього інший перекладач, який підійде йому в даний час і день. Також потрібно перевірити, чи погодиться фахівець змінити час на той, який би влаштував перекладача і клієнта одночасно. Інколи цього важко досягти. Без хорошої організації та через поспішного рішення з боку клієнта може статися так, що терапія не буде продовжена або буде перервана для проведення домовленостей про наступні дати. До такого рішення варто підготуватися, зваживши всі «за» і «проти». Також варто розповісти перекладачу та спеціалісту про свої відчуття під час зустрічі. Поговоріть про те, що турбує клієнта, і чому він прийняв таке рішення.

10

Глуха дитина у спеціаліста

Трапляються ситуації, коли потрібно перекладати діагностику та лікуванням глухих дітей-немовлят, дошкільного та молодшого шкільного віку, які користуються лише польською мовою жестів (ПМЖ) або іншою жестовою мовою, двомовних дітей або дітей, які використовують іншу форму комунікації. У таких випадках фахівцю, який не володіє жестовою мовою, знадобиться підтримка перекладача. Установа може самостійно забезпечити перекладача жестової мови, а також може скористатись допомогою асистента з комунікації, який працює в конкретному місці та бере участь у діагностичному процесі.

Глуха дитина в ранньому віці спілкується різними способами, мовлення дитини також не є повністю сформованим, можуть виникати мовні помилки, знаки, що мають значення, але не відповідні наміру, або мікс двох мов. При такій формі комунікації під час зустрічі з фахівцем знадобиться г/Глухий батько чи мати як законний опікун дитини.

Найбільш поширені ситуації з участю дитини під час візитів або консультацій:

- Інтерв'ю спеціаліста з г/Глухим батьком/мамою щодо функціонування дитини, збір інформації про стан здоров'я та загальний стан дитини для підготовки до отримання рішення

про ранню підтримку розвитку (WWR). Цей документ є основою для надання допомоги та реабілітації дитини з порушенням слуху в різних місцях. На прохання батьків, документ разом з рекомендаціями повинен бути перекладений на жестовою мову або іншу мову.

- Проведення психологічного тесту в консультативному центрі або в іншому місці, де дитина перебуває під наглядом, психологом-діагностом щодо загального розвитку (включаючи когнітивний, емоційний, соціальний), щоб подати заяву на отримання рішення щодо спеціального навчання в дошкільному закладі, школі або на заняття з ерготерапії.
- Будь-які психологічні висновки, діагностика, наприклад, з сенсорної інтеграції, терапії руки, консультації з психіатром, діагностика аутизму, або під час візиту до іншого спеціаліста, наприклад, невролога. У зв'язку з важливістю цих ситуацій, під час них необхідно забезпечити присутність перекладача.

На перших етапах життя дитини необхідно призначити сурдоперекладача г/Глухим батькам, а за потреби також дитині, яка спілкується польською жестовою мовою. Повинні бути забезпечені рівні можливості для повного доступу до усного перекладу та діагностики, що означає проведення бесіди з дитиною в присутності перекладача чи асистента з комунікації.

Психологічні тести для дітей, які користуються лише польською жестовою мовою або іншими жестовими мовами, можна також проводити в школі чи закладі, де виховується дитина; перевага цього рішення полягає в тому, що

спеціаліст-діагност знає дитину та може ефективно спілкуватися з ним. Загалом, слід пам'ятати, що більшість психологічних тестів не адаптовані для глухих. Існують невербальні інструменти, наприклад Leiter-3, TONI-4 або невербальна шкала Стендфорд-Бине 5, які можна використовувати для діагностики глухих дітей..

Взяте з життя

Як вибрати приязне місце, де спеціаліст (психолог, психіатр, психотерапевт тощо) прийматиме перекладача та з/Глухого або слабочуючого клієнта? Чим слід керуватися?

Хороший вихід — розпитати друзів і дізнатися, що пропонують центри психічного здоров'я та психолого-педагогічні клініки. Зв'язатись з вибраними місцями та установами, які дружні до присутності перекладача польської жестової мови. Дуже важливо не просити перекладача порекомендувати дружнє місце, тому що він постійно зв'язаний професійною таємницею та етичним кодексом.

Хто запрошує клієнта/пацієнта до кабінету?

Спеціаліст - особа, яка надає підтримку та допомогу клієнту/пацієнту, саме він запрошує його до кабінету. Перекладач польської жестової мови або іншої мови здійснює переклад, він не є суб'єктом взаємодії спеціаліста. Спеціаліст також може запросити клієнта до кабінету разом з перекладачем.

11

Принципи співпраці г/Глухого клієнта у контакті зі спеціалістом та перекладачем польської жестової мови або інших жестових мов

У пунктах ми надаємо поради, які користувач жестовою мовою може прочитати перед тим, як записатися на першу консультацію до фахівця, яким може бути психіатр, психотерапевт, психолог чи інший спеціаліст. Ці поради будуть корисні в процесі надання підтримки г/Глухим особам.

- Важливим моментом є підбір спеціаліста та перекладача, які готові допомогти та перекладати зустріч. У такій ситуації створюється тріада: спеціаліст-перекладач-г/Глухий клієнт.
- На початку зустрічі необхідно узгодити правила співпраці, включаючи дати зустрічі, гонорари та форми повідомлення про відсутність або скасування візиту.
- Під час стаціонарної зустрічі, наприклад, в офісі, клієнт може розповісти про свої очікування та потреби в присутності перекладача та спеціаліста. Під час або в кінці зустрічі ви можете попросити картку з рекомендаціями щодо застосування ліків, датою наступного візиту або консультації.
- Будь-які незрозумілі повідомлення та неясності повинні бути вирішені клієнтом на місці під час візиту. Це простір і час, де він може запитати про що завгодно. Дуже важливим аспектом у цій ситуації є те, щоб після закінчення зустрічі не обтяжувати перекладача додатковими питаннями про те, що відбувалося під час візиту.
- Після зустрічі клієнт може, але не зобов'язаний, надати зворотній зв'язок перекладачеві.

- Слід дотримуватися робочого часу спеціаліста та перекладача. Зважаючи на процес і специфіку терапевтичної та перекладацької ситуації, вони доступні для клієнта в певні, попередньо узгоджені години.
- Варто визначитися з питанням оплати послуги. Клієнт користується послугами в приватному порядку чи вони оплачуються частково, чи платним є лише візит до спеціаліста чи послуга перекладу? Чи оплачуються витрати після кожного візиту чи щомісяця? Це питання, які повинні бути зрозумілі всім сторонам, і клієнт повинен бути готовий до фінансового розрахунку.
- Якщо клієнт відмовляється від візиту, він повинен повідомити про це спеціаліста та перекладача в узгоджений спосіб до початку

Взяте з життя

Кілька годин очікування на прийом у приймальній лікарня чи на приймальному відділенні? Що робити?

У екстрених випадках, наприклад, під час візиту до психіатричної лікарні чи у відділення невідкладної допомоги, візит із перекладачем не відбувається відразу, може знадобитися залишитися в приймальні на кілька годин. Виникає питання, як на даний момент організувати переклад, оскільки розмова клієнта з медичним персоналом може відбутися в будь-який час.

Обов'язково проконсультуватися з медичним персоналом і пояснити ситуацію, пов'язану з перекладом. Рішенням може бути домовленість із г/Глухою особою та медичним персоналом, щоб перекладач покинув межі лікарні та водночас мав контакт із медичним закладом, наприклад, через Інтернет. Ви можете спробувати домовитися про конкретний час, щоб перекладач міг повернутися до лікарні в потрібний момент. г/Глухий пацієнт також може залишатися в кімнаті очікування сам або з іншою особою, наприклад, з членом сім'ї.

співпраці.

12

Права г/Глухого клієнта, який користується підтримкою спеціаліста та перекладача польської жестової мови

г/Глухий клієнт, який під час візиту користується підтримкою спеціаліста та польського сурдоперекладача, має право:

- почуватись зніяковіло; відчувати різні емоції, такі як страх або сором. Ці переживання важливі в терапевтичному та лікувальному процесі і їх варто обговорювати з фахівцем. Переклад у тріаді клієнт-спеціаліст-перекладач – це великий психологічний виклик на початку співпраці, і готовність відкритися в такій ситуації зростає з кожною зустріччю.
- попросити перекладача залишити кабінет під час, на початку або до закінчення зустрічі. Форма бесіди з фахівцем визначається клієнтом.
- запропонувати змінити розстановку стільців, планування кімнати або попросити увімкнути світло. Ці пропозиції важливі у зв'язку із забезпеченням комфортних умов прийому та передачі інформації. Питання адаптації просторових умов також може порушити перекладач польської жестової мови.
- відмовитися від зворотного зв'язку з перекладачем наприкінці зустрічі. Також може виникнути потреба поділитися спостереженнями та коментарями щодо співпраці. Найкраще це робити під час терапевтичного процесу. Коментарі клієнта впливають на процес перекладу під час терапії.
- просити не розголошувати особисті дані, ситуацію, місце зустрічі, стать клієнта.
- змінити перекладача, обраного для супроводу терапевтичного

процесу. Перш ніж прийняти це рішення, варто подумати, чи є інша людина, яка може взятися за роботу. Цю інформацію необхідно передати перекладачу, з яким клієнт припиняє співпрацю. Це можна зробити в розмові під час зустрічі або заздалегідь підготувати відеоблог (відео польською жестовою мовою) чи письмову заяву.

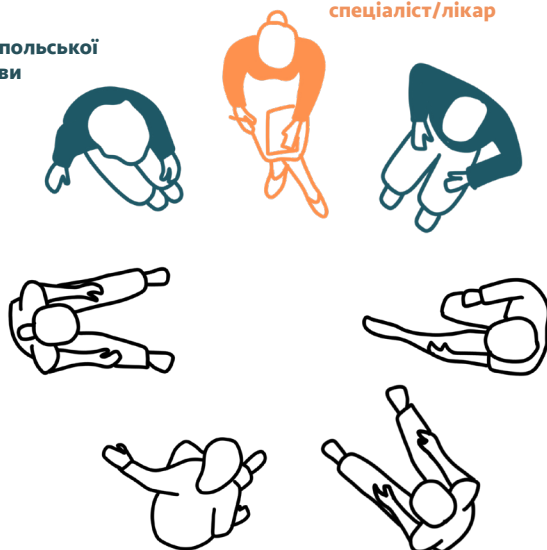
- у зв'язку з обмеженим доступом до послуг може статися так, що перекладач може бути другом клієнта або кимось, хто вже надавав йому послуги в інших ситуаціях. За таких обставин клієнт і перекладач можуть прийняти спільне рішення про те, як буде розвиватися співпраця і в якій формі відбуватимуться їхні контакти поза офісом.
- в офісі, під час терапевтичного сеансу, клієнт може розповісти про свій досвід співпраці з певним перекладачем, а також може надати контент, що містить інформацію, наприклад: ким для нього є перекладач, як виглядають стосунки та які є проблеми у співпраці.
- відмовитися відповідати на питання перекладача, як показати даний знак під час зустрічі з фахівцем, особливо якщо ситуація повторюється при кожній зустрічі.

На малюнках нижче представлені практичні рішення організації простору при роботі з г/Глухим клієнтом.

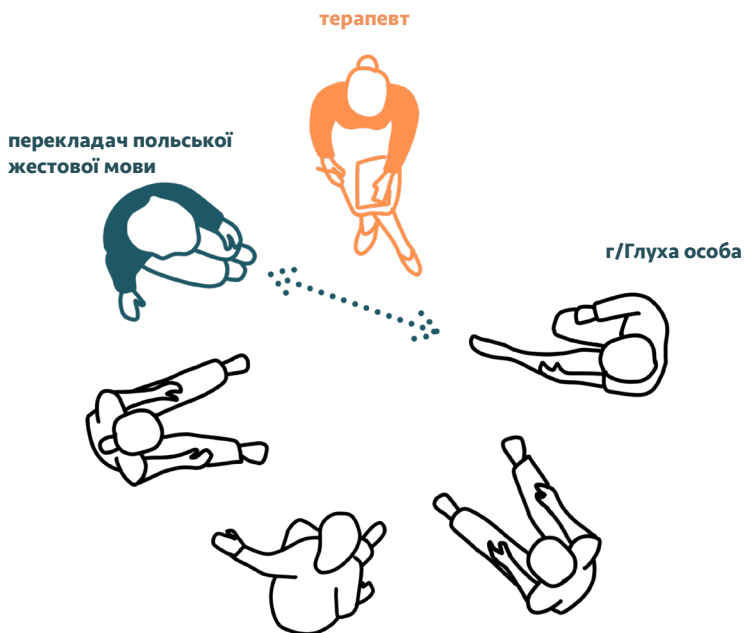
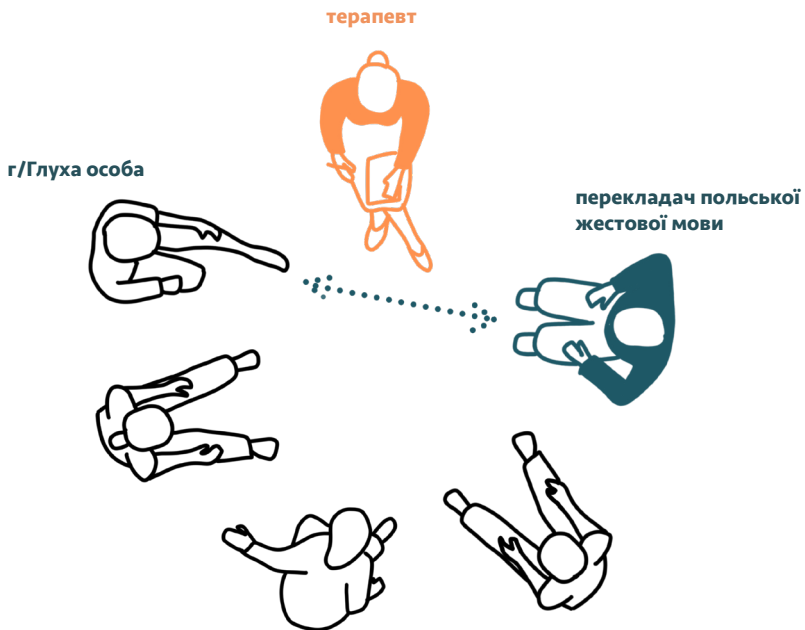
перекладач польської жестової мови

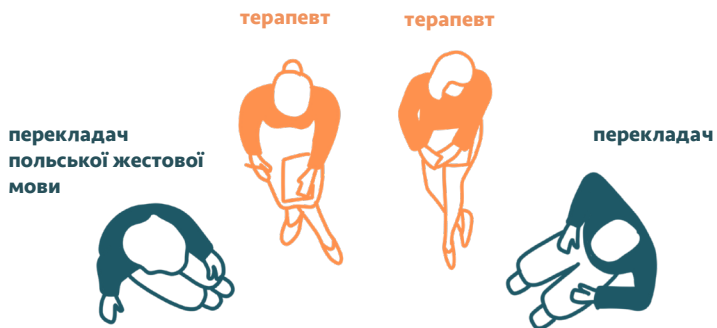
спеціаліст/лікар

перекладач іншої жестової мови

ситуація під час проведення психологічного тесту

перекладач польської жестової мови

спеціаліст/лікар

глуха дитина

спеціаліст/лікар

перекладач
польської
жестової мови

глуха дитина

спеціаліст/лікар

перекладач польської
жестової мови

асистент з питань
комунікації

г/Глуха особа

спеціаліст / лікар

асистент з питань
комунікації

перекладач польської
жестової мови

г/Глуха особа

спеціаліст / лікар
г/Глухі

спеціаліст / лікар
чуючі

перекладач польської
жестової мови

чуючі батьки
г/Глухі батьки

перекладач польської
жестової мови

спеціаліст/лікар

глуха дитина

батько/мати

ситуація під час зустрічі з комісією

перекладач польської
жестової мови

терапевт

глуха дитина

перекладач польської
жестової мови

терапевт

г/Глуха особа

